

OVER 'DE WERELD VAN HET FRIESE LANDSCHAP'

bespreking van het boek van Meindert Schroor, door Gertie Papenburg

Uitgeverij Wolters-Noordhoff heeft de laatste jaren een reeks 'landschapsuitgaven' gepubliceerd. Ik bedoel de topografische en historische provincie-atlassen in de schalen 1:50.000 en 1:25.000. Deze atlanten zijn in Friesland buitengewoon goed verkocht: 2,23 % van alle inwoners van onze provincie kocht alleen al een topografische provincie-atlas 1:25.000. Het zou me verbazen als dit percentage voor de lezers van *Twirre* niet 20% of hoger zou zijn. Met deze grote belangstelling in het achterhoofd heeft de uitgeverij gemeend er goed aan te doen een serie te starten van boeken die het landschap per provincie beschrijven en toelichten. Omdat hier de grootste belangstelling bestond voor de eerdere uitgaven, is Friesland de eer te beurt gevallen de reeks te mogen openen. Zo verscheen in november van het vorig jaar 'De wereld van het Friese landschap', geschreven door Meindert Schroor. Het boek is vrijwel overal zeer positief ontvangen. De vraag die ik hier vooral wil opwerpen, is: Hoe interessant is dit boek voor veldbiologen-natuurbeschermers in verband met hun specifieke interesse?

drie landschapsaspecten Bij het beschrijven en analyseren van ons landschap zien wij drie aspecten: 1) het *a-biotische* aspect: de bodem, de grondsoorten, het reliëf, de aanwezigheid van water, de oppervlakkige en ondergrondse waterstromen e.d.; 2) het *biotische* aspect: de aanwezigheid van en de samenhang tussen de planten- en de dierenwereld in dat landschap; 3) het *antropo-geografische* aspect: de aanwezigheid van de mens en de wederzijdse beïnvloeding van de mens en het hem omringende landschap. Deze drie aspecten zijn weliswaar goed onderscheidbaar in theorie, maar in de praktijk zo verweven dat het heel moeilijk is ze echt uit elkaar te houden. Het aspect dat de veldbioloog vooral boeit, is het biotische aspect. Daaraan doet hij zijn waarnemingen. Voor verklaringen over aanwezigheid en herkomst komt hij uit bij het *a-biotische* en het *antropo-geografische* aspect. Wat opvalt in 'De wereld van het Friese landschap' is, dat het vrijwel geheel gewijd is aan de mens en zijn invloed op het landschap en dat de aandacht voor met name het biotische aspect minimaal is.

historie Bij lezing van het boek springt de sterke historische inslag in het oog. Nu heeft Friesland een rijke en tot de verbeelding sprekende geschiedenis, waarvan de sporen alom in het landschap terug te vinden zijn; dus daar is niks mis mee. Ik vind wel dat de jaren na de tweede wereldoorlog er bekaaid af komen. De auteur signaleert zeker dat het Friese landschap deze eeuw in de verdrukking is gekomen en in bepaalde opzichten haar identiteit dreigt te verliezen, toch wijdt hij er slechts 6 pagina's aan in de afdeling 'De verandering van het landschap', terwijl die 6 bladzijden ook nog een aantal illustraties bevatten die het landschap

tonen in de staat van evenwicht waarover het boek op blz. 68 spreekt. Over de discussie rondom de ecologische hoofdstructuur één mededelende zin, waaruit nauwelijks iets van de problematiek duidelijk wordt. Ook het fenomeen ruilverkaveling komt wel heel mager uit de verf, terwijl diverse ruilverkavelingen zeer waarneembare sporen achtergelaten hebben. En wat ik ronduit een gemis vind in het boek is dat het nergens oude en nieuwe situaties naast elkaar zet in de beeldinformatie. Geef maar eens een uitsnede uit een topografische kaart van een gebied vóór en een van na zo'n ruilverkaveling.

drukke opmaak Dan ben ik nu aangekomen bij een punt van kritiek dat voor elke gebruiker geldt: het boek heeft een veel te drukke opmaak. Het is duidelijk dat wij geen 'salontafelboek' in handen hebben, waarin de foto's en illustraties een opvallende en versierende taak hebben. De illustraties in het boek vallen duidelijk in de categorie 'beeldinformatie'. Daarom is het jammer dat nogal wat van de foto's te klein afgedrukt zijn om goed 'gelezen' te kunnen worden. De tekst eromheen is erg versnipperd over de bladzijde; je moet nogal eens zoeken naar de vervolgtekst. De bijschriften bij de foto's zijn in opdringerig rood gezet. Een aantal begrippen is toegelicht in een begrippenlijst. Zulke woorden worden in de tekst met een *-teken aangeduid. Regelmatig staan er wel 20 van die tekens op een bladzijde. Toch verwijzen al die sterretjes in het totaal maar naar 103 begrippen, die op slechts ruim twee pagina's behandeld worden, terwijl ze in de tekst ook regelmatig omschreven worden. Van de twintig sterretjes op blz. 140 staan er 14 achter het woord 'veenpolder(s)' dat dus 14 keer in de tekst staat. En zo zou ik nog wel even door kunnen gaan.

conclusie 'De wereld van het Friese landschap' is een waardevol boek voor hen die geïnteresseerd zijn in de (cultuur)historische kant van ons Friese landschap. Op dit vlak geeft het boek een weergaloze hoeveelheid informatie. De nadruk ligt daarbij zo zeer op het menselijke aspect, dat het beter was te spreken van 'Het landschap van de Friezen'. Het geeft een enigszins idyllisch beeld van Friesland. Daarbij verwaarloost het boek de modernste ontwikkelingen.

De veldbioloog-natuurbeschermers met oogkleppen op vindt in het boek weinig van zijn gading. Gelukkig (bijvoorbeeld voor de uitgever) zijn zulke mensen zeldzamer dan menigeen aanneemt.

De wereld van het Friese Landschap, auteur Drs. Meindert Schroor, 1993. Wolters-Noordhoff, Groningen. ISBN 90 01 95519 3. 184 blz., 30,5 x 22,5 cm, gebonden, rijk geïllustreerd, prijs f 90,-.